

KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ PARLAMENTER ASAMBLESİ

KEİPA

ULUSLARARASI SEKRETERYA

Doc.: GA50/LC50/REP/17/tr

GENEL KURULUN ELLİNCİ OTURUMU

HUKUKİ VE SİYASİ İŞLER KOMİSYONU

RAPOR*

KEİPA'NIN 25 YILI: BÖLGEDEKİ PARLAMENTOLAR ARASI İŞBİRLİĞİNİN ARTIRILMASI

Raportör: Sn. Pavel Hristov, KEİPA Bulgaristan Delegasyonu Üyesi, KEİPA Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonu Üyesi

---

* *Metin, 25 Ekim 2017'de Rostov-on-Don'daki KEİPA Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonunun Ellinci Toplantısında müzakere edilmiş ve 29 Kasım 2017'de Kiev'de düzenlenen KEİPA Ellinci Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir.*

I. GİRİŞ

1. Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonunun Kırk Dokuzuncu Toplantısı, 17-18 Mayıs 2017'de Kışinev'de gerçekleştirilmiş olup, toplantıda, KEİ Örgütünün 25. Yıl dönümü nedeniyle yayınlanan KEİPA Deklarasyonu ile ilgili değerlendirmelerde Parlamenter Asamble'nin işbirliğinin mevcut ve yeni yönelimleri bağlamında parlamenter diplomasiye daha geniş kapsamlı katılım için uluslararası arenadaki rolünü somut bir biçimde geliştirme kararı aldığı belirtilmiştir.
2. KEİPA'nın Şubat 2018'de Yirmi Beşinci Yıl Dönümünü kutlayacağı bilgisinden hareketle, KEİPA Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonunun Ellinci Toplantısının gündemine "KEİPA'nın 25 Yılı: Bölgedeki Parlamentolar Arası İşbirliğinin Artırılması" konusunun alınması ve böylece KEİPA Genel Kurulunun Kasım 2017'de Kiev'de düzenlenecek Ellinci Oturumuna sunulacak Tavsiye Kararının ve Raporun ele alınması yönünde karara varılmıştır.
3. 25 yıl, bir çeyrek yüzyıldır. Bu süre, işbirliğinin sonuçlarını değerlendirme ve geleceğin getirecekleri hakkında düşünmenin şart olduğu önemli bir aşamadır. Neyin nasıl yapıldığını gözden geçirmek ve nelerin nasıl değiştirilebileceğini belirlemek elzemdir. Yirmi beş yıllık dönemde, üye devletlerde de, bölgenin genelinde de bir çok değişim yaşanmıştır. Uluslararası çıkarlar, dünya düzeni ve küresel ortamda ciddi değişiklikler meydana gelmiştir. Dolayısıyla bu faktörlerin ışığında yıllar boyu elde edilen işbirliği deneyimini gözden geçirmek ve mevcut gelişim aşamasında mesafe kat etmek için yeni işbirliği yöntemleri tanımlamak elzemdir.
4. Tüm ulusal delegasyonlar, her ne kadar Rapor ve Tavsiye Kararında kullanılmak üzere bilgi sağlamış olsa da (yalnızca Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Sırbistan ve Türkiye bilgi göndermiştir) raporda ele alınan konuların büyük bir kısmı geçmiş genel kurullardaki genel müzakereler sırasında ulusal delegasyonların başkanları tarafından yapılan konuşmalarda dile getirilen hususlardır.
5. Elinizdeki Rapor bugüne kadar sağlanan gelişmenin bir değerlendirmesi olmanın yanı sıra halen etkisini sürdüren sorunları ele almaya yönelik bir çaba olarak da görülebilir. Rapor eldeki olanak ve kaynakların kullanımı yoluyla Karadeniz bölgesinde ekonomik işbirliğinin daha da geliştirilmesi, tüm ülke ve tarafların etkin katılımını sağlamak üzere karşılıklı mutabakatla belirlenen uygun koşulların tesisi ihtiyacını vurgulamaktadır.

II. KEİPA'NIN 25 YILI: BÖLGEDEKİ PARLAMENTOLAR ARASI İŞBİRLİĞİNİN ARTIRILMASI

6. 26 Şubat 1993'te kurulan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi, KEİPA'nın Kuruluş Deklarasyonunda belirtilen hedef ve amaçları gerçekleştirmeye çalışmakta ve bölgede çok taraflı ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi işbirliğini güçlendirmeye ciddi bir katkı yapmaktadır. Yirmi beş yıl boyunca birlikte çalışmak Asambelenin bölgenin ihtiyaçlarına yanıt verebilme yeteneğinin nişanesidir. Bugün, KEİPA, yalnızca parlamentolar arası diyaloga yönelik demokratik bir forum değil, aynı zamanda dostane ilişkiler ve karşılıklı saygının güçlendirilmesini sağlayan bir kaynaktır. Ulusal parlamentoların temsilcileri arasında KEİPA çerçevesindeki diyalogun daha da geliştirilmesi ülkeler ve halklar arasında karşılıklı anlayışı teşvik etmektedir.

7. Üye devletler açısından, Karadeniz Ekonomik İşbirliği çok geniş bir yelpazedeki konular ve girişimler hakkında karşılıklı işbirliğine ve diyaloga dönük bir bölgesel araçtır. Bölgenin ortak ekonomik çıkarlarından hareketle, siyasi açılardan farklı noktalardaki ülkeler, coğrafi yakınlık, ortak çıkarlar ve umut vaadeden bir tablonun sağladığı avantajları kullanarak etkin bir işbirliği mekanizması oluşturmuştur. Bölgesel işbirliği ve iktisadi bağların güçlendirilmesi çerçevesinde, devletler, giderek siyasi ve ekonomik işbirliğinin yoğunlaştırılmasına daha sıcak bakan bir yaklaşım benimsemekte ve karşılıklı güvenin gelişmesi ile çatışma ihtimallerini giderek daha sınırlı bir ölçüğe çekmektedirler.
8. Günümüz dünyasında ekonomik süreçler bölge içinde mal, hizmet ve iktisadi kaynakların rahat dolaşımını sağlamaya yönelik süreçlerin canlandırılması için uygun şartlar oluşturma amacıyla işbirliğine vurgu yapmaktadır. Küreselleşme bağlamında, küresel ekonominin paydaşlarının yalnızca ülkeler, ülke grupları, uluslararası ekonomik örgütler ve uluslararası şirketler olmadığı, bunların yanında küçük ve orta ölçekli şirketlerin de uluslararası iktisadi ilişkiler sisteminde kendilerine yer buldukları söylenebilir. Dolayısıyla yerel düzeyde ülkelerin sorunlarını ele almak mühimdir.
9. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, ekonomik ve ticari ilişkilerin sürdürülebilir biçimde geliştirilmesini, bağlantıların derinleştirilmesini, hayatın bir çok alanında çok taraflı işbirliğinin yoğunlaştırılmasını ve kapasite oluşturmayı sağlamak üzere gerekli mekanizmaları ve düzenlemeler çerçevesini oluşturmuştur. Bu başarılar mevcut bazı sorun ve çelişkilere karşın bölgede işbirliğinin geliştirilmesine daha iyimser bir perspektiften bakabilmenin zeminini oluşturmaktadır.
10. 26 Haziran 2012'de İstanbul'da KEİ Üye Devletlerinin Devlet ve Hükümet Başkanlarınca kabul edilen Geliştirilmiş bir KEİ Ortaklığına Doğru KEİ Ekonomi Gündemi bir yol haritası vazifesi görmekte olup, bölgedeki daha fazla sayıda yeni girişim ve somut projeler üzerinden ekonomik işbirliğinin yeniden canlandırılmasına tekrar hız vermek için gereken ortak eylem çerçevesini çizmektedir.
11. Ekonomi Gündemi'nin başlıca öncelikleri şunlardır: sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaya çalışmak; KEİ yapılanmasının proje odaklı boyutunu güçlendirmek; uluslararası ve bölgesel örgüt ve kurumlarla işbirliği; bölge içinde ticaret ve yatırımlara ağırlık vermek; gümrük ve sınır idareleri arasında işbirliği; etkin ulaşım ağlarının kurulması; sürdürülebilir enerji; çevre koruma; gıda güvenliği ve emniyeti; sağlık hizmetleri; turizm ve kültür mirasının korunması; KOBİ sektörünün sürdürülebilir bir biçimde geliştirilmesi; bankacılık ve finans alanında daha yakın işbirliği; bilgi toplumu; ekonomik ve istatistiksel verilerin teatisi; eğitim; iyi yönetim ve hukukun üstünlüğü; organize suçlar, terör ve yolsuzlukla mücadele; acil durumlarda işbirliği vs. Geleceğe ilişkin Ekonomik Gündem, üye devletlerin paylaşılan endişelerini yansıtan sorunlara etkin çözümler bulmak üzere bir yol haritası oluşturma iradesinin gücünü ve derinden paylaşılan bir husus olduğunu göstermektedir. Üye devletlerin birbirini destekleyen çabaları bölgede ekonomik işbirliğini daha da geliştirmekte ve istikrar, sosyal uyum ve genel itibarıyla ilerleme için gereken temelleri sunmaktadır.
12. Bugün KEİ, ortak hedeflere ulaşmada daha proaktif, etkin ve yapıcı bir rol oynayabilmek için bir diyalog platformu olarak potansiyelinden yararlanmaya kararlıdır. KEİ ile bağlantılı dört kuruluş bulunmaktadır. Bunlar Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi (KEİPA), KEİ İş Konseyi (KEİ-İK), Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası (KTKB) ve Uluslararası Karadeniz Araştırmaları Merkezi (UKAM) ve yakın işbirliği içinde olunan 17 Gözlemci ile 16 Sektörel Diyalog Ortağı.

13. Özel etkileşim şekillerinde belirleyici olan unsurun üye devletlerin ekonomik kalkınma düzeyi ile diğer yapılanmalara katılımı oluşu ışığında, ekonomik entegrasyon süreci karmaşık bir nitelik göstermektedir. Bu bağlamda KEİ bölgesi ulusal iktisadi kalkınma, ekonomik büyüme hızı, çeşitli sosyal, kültürel ve tarihi faktörler, ve üye devletlerin diğer bölgesel işbirliği yapılarına katılımı bağlamında nispeten heterojen bir tablo arz etmektedir.
14. Bölgede ekonomik işbirliğinin gelişmesi ülkeler arasında ortak değer ve çıkarların teşviki esasına dayanan güven ve dostane ilişkilerin güçlendirilmesine de somut bir katkıda bulunmaktadır. Kamu kurumlarının güçlendirilmesi, iyi yönetim, hukukun üstünlüğü, etkin bir piyasa ekonomisi, ticaret, yatırım ve özel sektörün gelişimini sağlayacak bir ortamın sağlanması daha geniş bir yelpazede ortak program ve projelerin kararlılıkla uygulanabilmesinin yolunu açmaktadır. Bu bağlamda Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin Karadeniz'i bir barış, istikrar ve refah bölgesine çevirmeye yönelik faaliyetleri, diyalog ve işbirliğini geliştirmeye yönelik somut bir araç olarak görülebilir.
15. İşbirliğini geliştirme sürecinin, farklı aşamalarındaki siyasi ve iktisadi etkenlerin dengesinde de bir değişim olduğu ve bu durumun bölgedeki ekonomik işbirliğinin hızındaki yavaşlamada belirleyici bir rol oynadığı da not edilmelidir. Ancak geniş anlamıyla Karadeniz bölgesinin en karmaşık durumlarda bile ekonomik bağları muhafaza edebilme ve bölgenin tümünde iyi komşuluk ilişkilerine katkıda bulunabilme yeteneği açısından eşsiz olduğu da şüphe götürmez bir gerçektir. Ekonomik işbirliği modeli siyasi gerilimleri azaltmaya yardımcı olarak siyasi sorunların çözümüne katkıda bulunur ve ekonomik entegrasyon sürecini canlandırır.
16. KEİ'nin devletler arası ve parlamentolar arası ölçekteki, bankacılık sektörü, iş dünyası ve akademik dünyadaki karşılıklı destekleyici çalışmaları üzerinden uygulanan dinamik süreç, modern zamanların karmaşık ve zorlayıcı sorunlarına çözüm bulmada faydalıdır. KEİ çoklu disiplinler bir işbirliğinin geliştirilmesini desteklemeyi sürdürmektedir. Kurum, çalışma grupları üzerinden uyuşturucu ve silah kaçakçılığıyla mücadele; diğer ulus-aşırı suçlar ve yasadışı göçler; çevre koruma, kültür, bilim ve teknoloji, eğitim, enerji, taşımacılık ve diğer alanlarda bölgesel işbirliğinin etkin bir biçimde teşviki; bölgede yaşam standartlarını sürekli olarak iyileştirme ve üye devletlerde halkların yaşam koşullarını geliştirmeye yönelik ortak çalışmalarla genel kapsamlı ve dengeli ekonomik büyümenin teşviki; ve ortak çıkarlar doğrultusunda diğer ilgi alanlarında aktif çabalar sarf etmektedir.
17. Çalışmaların genelinde denge ve uyumu sağlamak ve belirlenen amaç ve hedeflere ulaşmaya odaklanan bir ortak mekanizmalar sistemini oluşturmak faaliyetlerin etkinliğini geliştirmeye ciddi ölçüde katkıda bulunmaktadır. Üye devletlerin her birinin çabaları, karşılıklı yardımlaşma ruhu içerisindeki kolektif çabalarla birlikte bölgede çok taraflı işbirliğinin daha da geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Üye ülkelerde hayata geçirilen reformlar ile bölgede entegrasyonu teşvike yönelik tedbirler ekonomik tabloyu geliştirmek ve daha büyük bir sinerji ve zenginlik yaratmak için yolu açarken bir yandan da barış, uyum ve iyi komşuluk ilişkilerini de teşvik eder. Çeşitli kaynak ve olanakların harekete geçirilmesi koordinasyona yönelik bir çerçeve oluşturulmasını sağlamakta ve bölgesel ve uluslararası düzeydeki girişimler uyumlu hale getirilirken bir yandan da Avrupa ve dünya genelindeki yapılara daha iyi entegrasyonun yolunu açmaktadır.
18. Avrupa'nın vazgeçilmez bir parçası olarak KEİ Bölgesi Avrupa Birliğinin de bu durumu takdir etmesi yönünde arayışlar içinde olup, KEİPA ve diğer ilgili kuruluşlar, KEİ ile ortaklaşa çabalarıyla, KEİ ile AB arasında olduğu kadar KEİPA ile Avrupa Parlamentosu

arasında da kurumsallaşmış ilişkilere katkıda bulunmaktadır. KEİ üye devletlerinin üçünün AB üyesi olması ve AB'nin Karadeniz bölgesine artan ilgisi bölgesel işbirliğini ve koordinasyonu konsolide etmede güçlü bir teşvik unsuru teşkil etmektedir.

19. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütünün 25. Yıldönümü Zirvesinde, 22 Mayıs 2017'de İstanbul'da KEİ üye devletlerinin devlet ve hükümet Başkanlarınca kabul edilen Deklarasyon, geri kalan 25 yıllık dönemde KEİ'nin kendisini bölgesel işbirliği ve ekonomik kalkınmayı teşvike katkıda bulunan oturmuş, kapsayıcı ve kurumsallaşmış bir örgüt olarak ispatladığı gerçeğini bir kez daha vurgulamaktadır. KEİ'nin, bugünün küreselleşen dünyasının gelişen bölgesel ve uluslararası boyutunun getirdiği ekonomik sorunlara daha büyük ölçüde yanıt verebilmesi gerekmektedir. Söz konusu Belgede KEİ'nin etkinliğini ve verimliliğini artırmak ve Örgüt için daha güçlü bir geleceğe ulaşmak için üye devletlerin reform sürecine devam ederek bu süreci en kısa sürede sonuçlandırmasının gerektiğini vurgulanmaktadır. Ayrıca, Örgütün itici gücü konumundaki KEİ Çalışma Gruplarının faaliyetlerini, uzmanların katılımını artırmak da dâhil olmak üzere, çeşitli yollarla daha akıcı hale getirmenin önemi de dile getirilmektedir. Belgede KEİ'nin proje odaklı boyutunu güçlendirme ihtiyacı vurgulanmakta ve Proje Geliştirme Fonu, Proje Yönetim Birimi ve Proje Tanıtım Yapılanması üzerinden KEİ'nin proje kapasitesini daha da geliştirme gereği dile getirilmektedir.
20. KEİ, KEİ Parlamenter Asamblesi (KEİPA), KEİ İş Konseyi (KEİ İK), Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası (KTKB) ve Uluslararası Karadeniz Araştırmaları Merkezi (UKAM) arasındaki koordinasyonu ve etkin işbirliğini geliştirmek son derece önemlidir. Bu kurumların her birinin oturmuş ve uzmanlaşmış deneyimleri, uzmanlıkları ve kapasiteleri, sahip oldukları önemli rol ve potansiyelin ışığında ortak hedeflerin başarılmasını sağlamada işbirliği ve koordinasyon konularında kesintisiz bir bilgi alışverişi sağlamaya yönelik mekanizmalarını gerektiği şekilde düzenlemek mühimdir.
21. Ulusal parlamentolar, siyasi iklimi ve bölgede diyalog ile dayanışmayı geliştirmeye yönelik parlamentolar arası işbirliği çabalarını KEİPA çerçevesinde kanalize etmek suretiyle Karadeniz'i bir istikrar ve zenginlik denizi haline getirme hedefini sağlamaya kıymetli katkılarda bulunmaktadır. KEİPA, bölgesel çerçeve, işbirliğinin ortak amaçlarına ulaşmak bağlamında ulusal düzeydeki somut çabaları tamamlayıcı çalışmalarını artırarak sürdürecektir. Bu bağlamda Karadeniz bizleri ayırmak yerine bir araya getirmelidir.
22. Asamble, yeni girişimlere verdiği desteği dile getirmede ve KEİ zirve toplantılarının deklarasyonlarında, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütünün Kuruluş Şartında ve Parlamenter Asamble deklarasyonlarında dile getirilen taahhüt ve ilkelerin uygulanmasına yönelik yeni kanun ve çok taraflı anlaşmaların kabulünü teşvik etmede daha aktif bir rol oynamalıdır.
23. Parlamentolar ve Parlamenter Asamble yasama alanındaki değişiklikleri, sinerjiyi ve uyumu teşvik etme boyutunda son derece önemli bir görev üstlenmiş olup, bu bağlamda hedef Karadeniz bölgesinde ve üye devletlerin her birinde sürdürülebilir ekonomik büyüme ve bölgesel entegrasyonu sağlamak ve bölgede siyasi istikrarın sağlam temellerini oluşturacak güçlü ve canlı bir sivil toplumu oluşturmak olarak ifade edilebilir.
24. Asamble yerel ve bölgesel düzeylerde demokratik reformları geliştirme, ulusal yasama sistemlerini daha da geliştirme ve Karadeniz bölgesinde ülkelerin ve bölge halklarının isteklerini karşılar düzeyde barış ve zenginlik sağlama yolunda çok taraflı işbirliğini

temin etmeye yönelik uygun mekanizmaların geliştirilmesini teşvik etme yönünde çabalarını artırmalıdır.

25. KEİPA çerçevesinde başarılı işbirliğinin anahtarı, karşılıklı güven, karşılıklı istişare ve ortak bir konsensüse dayalı uygulanabilir çözümleri ön plana çıkaran “KEİPA ruhu” nun bağlılığın ve uyumun devamıdır. Bu atmosfer uzun yıllardır devam eden verimli işbirliğinin ışığında ülkelerin paha biçilemez bir başarısı olarak görülmekte ve gelecek yıllarda da güçlendirilerek canlandırılması gerekmektedir.
26. KEİ kapsamında değerlendirilen konu ve projeleri tamamlayıcı mahiyetteki KEİPA inisiyatiflerini yönlendirebilmek için ilgili gündemleri hazırlamada KEİ ile daha büyük ölçüde uyum ve koordinasyon sağlamak üzere gereken çabalar sarf edilmelidir. Sinerji ve ortak çalışmaları teşvik etmeye yönelik işbirliğine dayalı çabaları güçlendirme bağlamında üye devletlerin sorumluluğunu tesis etmek de elzemdir.
27. KEİPA, faaliyet gösterdiği yıllar boyunca KEİ Üyesi Devletler Çocuk ve Gençlik Festivali “Altın Feribot”, KEİ Üyesi Devletlerin Kamu Yayıncıları Toplantıları, KEİ Üyesi Devletlerin Anayasa Mahkemesi Başkanları Forumu, ve KEİ Üye Devletleri Ombudsmanları Kongresi gibi bir çok ilgi çekici girişime imza atmıştır. KEİPA, ayrıca KEİPA Genel Kurullarıyla eş zamanlı yürütülen iş forumlarının organizasyonunu da desteklemiştir. Aynı zamanda KEİPA, KEİ üyesi devletlerin başkentlerinin vali ve belediye başkanları arasında, hedef ve amaçlara ulaşmaya daha verimli bir biçimde katkıda bulunulabilmesi için yerel makamların uzmanlığını bir havuzda toplama amacıyla işbirliği sağlama çalışmaları da başlatmıştır. KEİPA'nın KEİ üyesi devletlerin parlamentolarının ve KEİPA'da gözlemci statüsündeki kurumların genel sekreterleri arasında yıllık toplantılar düzenlenmesinde de inisiyatif aldığı da belirtilmelidir. Bu inisiyatiflerin tümü Karadeniz Ekonomik İşbirliği sürecinin farklı bileşenlerini bir araya getirmeye yönelik olup, dolayısıyla bunların canlandırılması ve sürdürülmesi bölgesel işbirliği sürecinde toplumun farklı kesimlerinin katılımını güçlendirmenin yolunu açacaktır.
28. Parlamenterler, bölgesel ve uluslararası parlamenter örgütlere katılımları yoluyla daha yakın bir işbirliğiyle güvenlik ve istikrarı güvence altına almaya katkıda bulunmalıdır. Bu bağlamda, KEİPA ve üye parlamentolarının Avrupa Parlamentosu, NATO PA, AGİT PA, AKPM, BDTPAA gibi Avrupa'daki parlamenter yapılanmalarla etkileşimi kuşkusuz işbirliğinin sürekli olarak sürdürülmesi yönündeki ortak çabalara daha yapıcı bir katkıda bulunmanın yolunu açacaktır.
29. Yalnızca alınan kararların koordinasyon ve uygulanması için gereken uluslararası mekanizmaların kurulmasıyla yetinmeyip, aynı zamanda alınan kararların uygulanma sürecini izlemeye yönelik mekanizmaların da geliştirilmesine ve Asambenin tavsiyelerinin daha kapsamlı bir biçimde hayata geçirilmesine odaklanmak ve böylece daha iyi sonuçları elde etmek ve işbirliğini daha da geliştirmek için gereken zemini oluşturmak son derece önemlidir. Ayrıca taslak belgeler üzerindeki değerlendirme ve mutabakatlarda tüm ülkelerin birlikte hareket etmesini ve her bir ülkenin ortak hedeflere ulaşılmasına yapacağı katkının farkındalığıyla gereken sorumluluğun sağlanmasını temin etmek de şarttır.
30. KEİPA, KEİ'nin çok taraflı proje ve anlaşmalarının uygulanmasına yönelik gereken yasal çerçeveyi şekillendirme sürecine sekte vurabilecek belirli hükümlerin ortadan kaldırılabilmesi için milli mevzuatları gözden geçirme çalışmalarını da sürdürmelidir.

31. "KEİ Ortaklığı yolunda KEİ Ekonomik Gündemi" adlı KEİ yol haritası belgesinin uygulanmasına yönelik çabaların bölgesel ve milli politikaların kapsamına alınması ve böylece uygun yasal çerçevenin tesisi ve mükerrer uygulamaları engellemek üzere mevcut anlaşma ve yükümlülüklerle ilişkin hazırlık ve uygulama çalışmaları yoluyla parlamentoların ve hükümetlerin bu konudaki kararlılığının daha da tahkim edilmesi sağlanmalıdır.
32. KEİPA'daki gözlemcilerin ve ortak kuruluşların ve ayrıca uluslararası program ve projelerdeki KEİPA özel temsilcilerinin değerli katkılarının altı çizilmelidir. Böylesi bir işbirliği çerçevesinde İsrail, Fransa ve Slovakya parlamentolarıyla işbirliği içinde çeşitli seminerler düzenlenmiştir. KEİPA temsilcileri, KEİPA Özel Temsilcisinin kendilerini İpek Yolu Projelerine davet etmesi üzerine Çin'in bir girişimi olan "Bir Kuşak, Bir Yol" kapsamında İş Zirvesine katılmışlardır. 2018'de Belarus ve Ukrayna'da iş forumları ve konferansı düzenlenmesi, bunun yanında KEİ ve KEİ-KTDB ile işbirliği içerisinde "KEİ bölgesinde ulaştırma ve ticaret" konulu bir uluslararası Karadeniz forumu tertip edilmesi, ve KEİPA delegasyonunun Çin'e bir ziyaret gerçekleştirerek İpek Yolu Projesine liderlik eden kurumlarla görüşmesi planlanmaktadır.
33. Her yıl bölgesel ve küresel politikalarda ciddi değişimlerin meydana geldiği, ve bölgedeki ülkelerin vizyonlarında radikal değişikliklerin olabildiği dikkate alındığında, KEİPA'nın ortak vizyonunun, halihazırda kabul edilmiş belgelerden hareketle, evrilebilmesini sağlamak elzem ve yararlıdır. Böylesi bir vizyonu şekillendirmede başarıya ulaşabilmek için söz konusu vizyonun KEİ üyesi devletlerin olanak ve öncelikleri bağlamında sınırlı sayıda pratik uygulama içereceğini anlamak önemlidir.
34. Asamble, yeni binyılın getirdiği sorunlarla başa çıkma ve üye devletlerin potansiyeline tam anlamıyla ulaşma ihtiyacı dikkate alındığında üstlendiği rolü tahkim etmeli ve geniş anlamıyla Karadeniz bölgesinde ve üye devletlerin her birinde daha aktif bir rol üstlenmelidir. KEİPA, kendisinin ve Uluslararası Sekretaryanın çalışmalarının etkinliğini artırmak için yetkilerini artırmak üzere gereken adımları atmalıdır.
35. Bu bağlamda Asamblenin 9-10 Haziran 2015'te Kışinev'de düzenlenen 45. Genel Kurulunda, diğer hususların yanı sıra "KEİPA, ülkelerimizin parlamenterleri arasında iyi komşuluk ilişkileri, dostane duygular ve ortaklık çerçevesinde yapıcı işbirliği ve güven ruhu içinde verimli işbirliği ve etkili iletişimi sağlayan bir kurum olarak mevcudiyet ve faaliyetlerinin gereklilik ve aciliyetini göstermiştir. Geniş anlamıyla Karadenizin uluslararası ilişkilerde barış, istikrar ve işbirliği atmosferini sağlamada artan önemi ve KEİPA ile KEİ'nin eşitlik ve ortak strateji esasına dayalı karşılıklı edimlerinin hedeflere ulaşma çabalarının başarısında, somut sonuçlar elde edilmesinde ve pratiğe dönük en iyi sonuçları sağlamada belirleyici olduğu görülmektedir." ifadesine yer verilen KEİPA'nın Statüsünün Güçlendirilmesi Deklarasyonu kabul edilmiştir.
36. Söz konusu Belge aynı zamanda KEİPA'nın statüsündeki belirsizliğin Parlamenter Asamble ile KEİ arasındaki işbirliğinin nispeten zayıf kalmasına neden olup Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin amaçlarına etkin bir biçimde ulaşmayı engellerken bir yandan da diğer parlamenter asambleler ve uluslararası örgütlerle yapılan çalışmalarda da sorunlar yarattığı belirtilmektedir. Bu amaçla Asamble şu önerileri dile getirmektedir:
  - KEİPA'ya alınan kararlar ve varılan tavsiye kararlarını hayata geçirmek için gereken kaynak ve araçları sağlamak suretiyle öncelikli görevlerini gerçekleştirebilecek daha etkin bir araç halini almasını sağlamak üzere *her türlü çabayı sarfetmek*;

- KEİ Şartının "KEİ'nin İlgili Kurumları" başlıklı VII. Bölümü, 20. Maddesini hayata geçirmek ve Şartın 20. Maddesi içeriğini muhafaza ederek Parlamenter Asamble için yeni bir Şart oluşturmak için *gereken tedbirleri almak*.
  - KEİPA Uluslararası Sekretaryasına mümkün olan en kısa sürede Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi Statüsü taslağını hazırlayarak söz konusu taslağı KEİPA Genel Kurulunun onayına sunması yönünde *talimat vermek*.
37. 2015-2016 döneminde KEİ üyesi 11 devletin (Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Sırbistan, Türkiye, Ukrayna, Yunanistan) ulusal parlamentolarının başkanları Deklarasyonu imzalamışsa da, bu Deklarasyonu Ermenistan'ın imzalamamış olması gereken değişikliklerin uygulanması sürecini durdurmuştur. Bu bağlamda, KEİ üyesi devletlerin parlamentoları, KEİPA'nın Statüsünün Güçlendirilmesi Deklarasyonunun imzalanma sürecinin tamamlanması için ellerinden gelen çabayı sarf etmelidir.
38. 1998'de Parlamenter Asambleye ilgili bir kurum statüsü verilmesinin doğal bir sonucu, kurumun bir uluslararası örgüt statüsünden mahrum kalması olmuştur. Uzun yıllar boyu Asamble üyeleri Genel Kurul ve Komisyon toplantılarında mükerrer defalar KEİPA'nın yasal statüsü ve KEİ ile ilişkileriyle ilgili sorularını dile getirerek KEİPA'nın uluslararası uygulamalar çerçevesindeki yasal statüsüyle ilgili soruna bir düzenleme getirme ihtiyacını vurgulamışlardır.
39. Her ne kadar KEİ her zaman için Parlamenter Asamblenin önemini vurgulamış olsa da, 1998'deki Yalta Zirvesinde kabul edilen KEİ Şartının hazırlanması sürecindeki yanlış anlamalar ya da koordinasyon eksiklikleri, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi için uygun bir konum belirlenememesi ve Asamblenin KEİ sürecinin diğer boyutlarını oluşturan "KEİ İş Konseyi, Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası ve Uluslararası Karadeniz Araştırmaları Merkezi" ile birlikte "KEİ'nin İlgili Kurumları" arasında, bu kuruluşlarla eşit statüde yapılanması sonucunu doğurmuştur.
40. Eşitlik ve ortak strateji esasına dayanan karşılıklı çalışmalar, hedeflere ulaşmada ve istenen işbirliği düzeyini sağlamada belirleyici olmaktadır. Dolayısıyla Parlamenter Asamble ile ulusal parlamentolar, KEİPA ile Uluslararası Sekretaryasının etkinliğini artırmak için gereken kararları almak suretiyle Asamblenin konumunu güçlendirmeye katkı yapmak için ellerinden geleni yapmak durumundadır. Somut sonuçlar elde etmek ve uygulanabilir çıktılar sağlamak bağlamında bu son derece önemlidir.
41. Parlamentolar ve hükümetler arasında olduğu kadar KEİPA ile KEİ arasında koordineli etkileşim sayesinde Karadeniz ülkeleri arasındaki işbirliğinin daha da etkin bir hale geleceği şüphe götürmeyen bir gerçektir. Bu ise Karadeniz Ekonomik İşbirliği çerçevesinde değerlendirilen ortak projeye siyasi destek sağlama ve politika oluşturma çabalarının önünü açacaktır.
42. Ayrıca ekonomik işbirliğinin daha ciddi bir boyutta geliştirilmesini sağlamaya yönelik olarak siyasi ve ekonomik potansiyeli değerlendirme amacıyla mevcut mekanizma ve platformların tam anlamıyla kullanılması da önemlidir.
- ### III. SONUÇ
43. Geride kalan dönemde, bugün 12 üye devletin parlamentolarını bir araya getiren bir kurum olarak Parlamenter Asamble, varlığını sürdürebildiğini göstermiş; her zaman için

bölge ülkelerinin ekonomik potansiyelini geliştirme, bölgesel ve uluslararası ticareti geliştirme, halkların refahını artırma, bölgede ve Avrupa kıtasının genelinde istikrar, barış ve güvenliği güçlendirme önceliklerine odaklanmış ve odaklanacak olduğunu ispatlamıştır.

44. KEİ ülkelerinin parlamento ve hükümetleri, Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin ortak hedeflerine başarıyla ulaşmak amacıyla üye devletler arasında daha büyük ölçüde uyum sağlayarak barış, güvenlik ve siyasi istikrar tesisi sürecinde konsolidasyon sağlayabilmek için Karadeniz bölgesinde ekonomik işbirliğini canlandırabilmek bağlamında mevcut fırsatları değerlendirmelidir.
45. Yürütme ve yasama arasındaki somut etkileşim bölgedeki faaliyetlerin etkinliğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda entegrasyon süreçlerinin geliştirilmesine de hız katar. Asambenin, üye devletlerin geleceğe yönelik ortak hareket programı olan "Gelişmiş bir KEİ Ortaklığına Doğru KEİ Ekonomi Gündeminin" etkin biçimde uygulanması sürecinde KEİ ve ilgili kurumları ile daha yakın bir işbirliği içinde çalışması gerekmektedir.
46. KEİPA, ayrıca, daha geniş kapsamlı kamu katılımı ve kamunun KEİ ile KEİPA'nın bölgedeki faaliyetleri hakkında genel bilgilere erişimi konularına daha fazla özen göstererek Karadeniz işbirliğinin temel fikir ve hedeflerini ön plana çıkarması gerekmektedir. Böyle bir çabanın başarıya ulaşabilmesi içinse bölgesel, ulusal ve yerel düzeydeki kurumların yanı sıra sivil toplum örgütlerinin, iş ve sanayi camiasının, bilimsel ve teknik yapılanmaların, gençlerin ve medyanın temsilcilerinin etkin katılım ve dahiline ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda çeşitli alanlardaki ve düzeylerdeki işbirliğini güçlendirme adına KEİPA inisiyatiflerini tekrar canlandırmaya yönelik önerinin değerlendirilmesi mümkündür.
47. Ayrıca bölgesel entegrasyon sürecinde sivil toplumun daha aktif bir rol üstlenmesini sağlamak da elzemdir. Sivil toplumu güçlendirmeye ve vatandaşların katılımına yönelik mekanizmaları tahkim etmeye yönelik programların uygulanmasını teşvik etmek mühimdir. Geniş anlamıyla Karadeniz bölgesinde sivil toplumun katılımını artırmak Karadeniz Ekonomik İşbirliğinin amaç ve hedeflerine ulaşmada dayanışmayı güçlendirmeye katkıda bulunacaktır. Sivil toplum, bölgesel inisiyatifleri canlandırmada değerli bir kaynak halini alabilir ve ortak sorunların ele alınmasında bölgesel fikir birliği ve dayanışmaya katkıda bulunabilir.
48. Günümüzde, ulusal parlamentoların ve parlamenter yapılanmaların rolü konusunda daha geniş kapsamlı yeniden değerlendirmeler yapılırken, parlamenter diplomasi yeni özellikler kazanabilmektedir. Uluslararası diyalogun parlamenter bileşeni birçok konuda etkileşimin önemli bir unsuru olarak kendisini göstermektedir. Bu bağlamda KEİPA'nın konumunun ve Asambenin rolünün güçlendirilmesi bölgesel işbirliğinin ortak hedef ve amaçlarına hızlı ve etkili bir biçimde ulaşmaya katkıda bulunacaktır.
49. Parlamenter diplomasinin ve işbirliğinin, halkların temsilcileri arasında ortak çıkarlar arayışını sürdürme ve temas sağlama bağlamında sunduğu kendine has fırsatlarıyla öne çıkan önemli bir dış politika kaynağı olarak oynadığı rolün önemli ölçüde geliştirilmesi, kamuoyunun görüşlerini şekillendirmek ve ülkeler arasında uyum ve güveni güçlendirmek açısından son derece önemlidir.
50. Siyasi ortamdaki kararsız tablo ve çözüme kavuşturulamayan çatışmalar iktisadi faaliyetlerin normal akışını bozmakta ve bölgenin ekonomik işbirliği sürecinden tam anlamıyla fayda sağlayabilmesini imkansız hale getirmektedir. Çatışmalara doğrudan doğruya karışmayan ülkeler dahi bölgedeki istikrarsızlığın ekonomik, sosyal ve siyasi sonuçlarından etkilenmektedir. Bölgedeki sorunlar yelpazesine çözüm getirilmesi, siyasi

çözüksüzlüklerin altında yatan nedenleri ortadan kaldıran siyasi yaklaşımlarla bölgede kalıcı barış ve istikrarın tesisine yönelik çabalarla yakından ilgilidir.

51. Geçmiş deneyimlerden hareketle gelecekteki işbirliğine yönelik fırsatları değerlendirmek gerekirse, Parlamenter Asambenin geleceğinin oldukça parlak olduğunu söylemek gerekir. Asamble, bölge halklarını bir araya getirmek ve "KEİPA ruhu" çerçevesinde daha iyi sonuçları elde etmeye gereken dikkatin gösterilmesi bağlamında ortak çıkarlar arasında bir denge yakalamak bağlamında çok daha fazlasını başarabilir.
52. Bu yaklaşımla hareket ederek, Karadeniz'i bir barış, istikrar ve refah bölgesi haline getirme hedefine ulaşma yolunda parlamentolar ve hükümetler daha iyi bir gelecek inşa ederken, üye devletlerin halklarından azami düzeyde destek alabilmeyi sağlamalıdır. Bu ise ancak parlamentoların ve hükümetlerin ortak çaba sarf etmesi ve ortak projeler, çok taraflı anlaşmalar, KEİ kararları ve KEİPA'nın tavsiye kararlarının uygulanmasına kamuoyunun verdiği desteği harekete geçirme yoluyla başarılabilir.